

Sygn. akt I ACa 713/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 stycznia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Ewa Jastrzębska
Sędziowie :	SA Anna Bohdziewicz (spr.) SO del. Tomasz Tatarczyk
Protokolant :	Małgorzata Korszun

po rozpoznaniu w dniu 5 stycznia 2017 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w K. w restrukturyzacji

przeciwko Skarbowi Państwa-Naczelnikowi (...) Urzędu Skarbowego w S. i (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

o wyłączenie spod egzekucji

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 10 grudnia 2015 r., sygn. akt II C 579/14,

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Katowicach pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

SSO del. Tomasz Tatarczyk	SSA Ewa Jastrzębska	SSA Anna Bohdziewicz
---------------------------	---------------------	----------------------

Sygn. akt I ACa 713/16

UZASADNIENIE

Powód - (...) Spółka Akcyjna w K. wystąpił z pozwem przeciwko Skarbowi Państwa - Naczelnikowi (...) Urzędu Skarbowego w S. i (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K., domagając się zwolnienia spod egzekucji prowadzonej przeciwko (...) z o.o. ruchomości tj. kruszywa w postaci kamienia, łupka oraz piasku pozostałego po

wydobyciu kopalin ze złoża znajdującego się na nieruchomości szczegółowo opisanej w pozwie. Powód domagał się także zasądzenia solidarnie na swoją rzecz kosztów postępowania.

W uzasadnieniu swojego żądania powodowa spółka podała, że wraz z uprawnioną - spółką (...) S.A. Fundusz (...) S.K.A. dowiedziała się w dniu 9 stycznia 2014 roku o prowadzonej przez pozwanego Skarb Państwa - Naczelnika (...) Urzędu Skarbowego w S. egzekucji przeciwko pozwanej spółce (...) sp. z o.o., w ramach której na dzień 10 stycznia 2014 roku zaplanowana została licytacja kruszywa znajdującego się na terenie nieruchomości położonej przy ul. (...) w B.. Powód oraz uprawniona spółka w dniu 20 stycznia 2014 roku wniosły o wyłączenie spod w/w egzekucji nakładu w postaci 200.000 ton mieszanki kruszywa (piasek, lupek czarny, lupek czerwony, dolomit). Pozwany Skarb Państwa - Naczelnik (...) Urzędu Skarbowego w S. na mocy postanowienia z dnia 16 czerwca 2014 roku odmówił wyłączenia spod egzekucji kruszywa. Na skutek zażalenia powoda na to postanowienie, organ II instancji tj. Dyrektor Izby Skarbowej w K. postanowieniem z dnia 28 lipca 2014 r. utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie. Powód podniósł, że właścicielem nakładu jest spółka (...) z siedzibą w S. Na nakładzie tym został ustanowiony zastaw rejestrowy odpowiednio na rzecz powoda do kwoty 600.000 zł. oraz uprawnionej spółki do kwoty 9.604.2968,28 zł.

Pozwany Skarb Państwa Naczelnik (...) (...) Urzędu Skarbowego w S. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda kosztów postępowania. Przyznał fakt prowadzenia postępowania egzekucyjnego przeciwko spółce (...) sp. z o.o. w K. oraz zajęcia w dniu 9 grudnia 2013 r. nieruchomości stanowiącej nakład w postaci mieszanki kruszyw, niesortowalny do wydobycia w ilości 200 000 ton, położonej na hałdzie w B. przy ulicach (...). Pozwany zaprzeczył jednak, aby doszło do zajęcia nieruchomości nie stanowiącej własności dłużnika egzekwowanego i przedstawił argumentację na poparcie swojego twierdzenia. Pozwany zwrócił uwagę, iż w toku postępowania administracyjnego powód kwestionował skuteczne nabycie kruszywa przez pozwaną spółkę oraz powoływał fakt ustanowienia na jego rzecz zastawu. Dnia 10 stycznia 2014 r. wystąpił w trybie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji z żądaniem wyłączenia spod egzekucji administracyjnej zajętego kruszywa. W toku postępowania egzekucyjnego odmówiono wyłączenia nieruchomości spod egzekucji. Pozwany podniósł kolejno, że pozwana spółka jeszcze przed zawarciem umowy sprzedaży z dnia 18 stycznia 2010 r. była posiadaczem zależnym nieruchomości, na której znajdował się nakład. W konsekwencji, przedmiot umowy z dnia 18 stycznia 2010 r. pozostawał w jej władaniu jeszcze przed zawarciem umowy. Poza tym umowa dzierżawy z dnia 15 grudnia 2009 r. została zawarta w związku z zamiarem nabycia przez pozwaną spółkę znajdujących się na nieruchomości kruszyw. Pozwana spółka uzyskała zatem możliwość faktycznego władztwa na kruszywach jeszcze przed zawarciem umowy sprzedaży. W tej sytuacji do skutecznego przeniesienia własności na podstawie art. 351 k.c. wystarczyło samo zawarcie umowy. Pozwany podniósł dalej, że bezzasadne pozostają twierdzenia, iż pozwana spółka władała innymi działkami niż te, których dotyczy przedmiot niniejszego postępowania.

Pozwany zarzucił, iż twierdzenia powoda o braku konkretyzacji przedmiotu umowy z dnia 18 stycznia 2010 r. w żaden sposób nie zostały przez niego udowodnione. Jednocześnie pozwany wskazał, że (...) sp. z o.o. i (...) z siedzibą w N. są ze sobą kapitałowo powiązane. (...) posiada 51% udziałów w pozwanej spółce. Istotne jest to, że pozwana spółka zapłaciła za towar i rozliczyła w tym zakresie podatek VAT. W konsekwencji trudno dać wiarę i przeczą temu zasady logiki, doświadczenia życiowego czy zwyczajów kupieckich, aby nabywca zapłacił 1 440 000zł za kruszywa, które nie wie gdzie są i z czego się składają. Pozwana spółka według ksiąg rachunkowych dysponowała na dzień dokonanego zajęcia kruszywa jego 452 084,64 tonami. Nadto w toku postępowania administracyjnego wskazała, że zbyła już część nabytego od (...) kruszywa na rzecz innych podmiotów. Skoro więc pozwana spółka skutecznie władała i rozporządzała nabytym kruszywem, to trudno uznać, że nie doszło do konkretyzacji umowy. Pozwany podniósł również, że powód w żaden sposób nie wykazał naruszenia jego interesu zajęciem, dokonanym dnia 9 grudnia 2013 r. Bezzasadne są twierdzenia powoda, że pozwana spółka nie nabyła kruszywa, za które zapłaciła i którym rozporządzała. Na koniec pozwany zarzucił również, że powód nie wykazał faktu ustanowienia zastawu rejestrowego.

Pozwana spółka nie złożyła odpowiedzi na pozew i nie zajęła żadnego stanowiska w sprawie.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 10 grudnia 2015 r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanego Skarbu Państwa koszty procesu. Wydany wyrok jest wyrokiem zaocznym w stosunku do pozwanego – spółki (...) sp. z o.o. w K..

Uzasadniając wydane rozstrzygnięcie Sąd pierwszej instancji wskazał, iż poczynił w sprawie następujące ustalenia:

Postanowieniem z dnia 29 września 2011 r., w sprawie o sygn. akt (...), wpisano do rejestru zastawów jako zastawnika (...) spółkę z o.o. w K. jako zastawcę (...). z siedzibą w S. Jako przedmiot zastawu określono udział we współwłasności rzeczy ruchomej w postaci nakładu stanowiącego zwałowisko obejmujące łącznie 3 596 960 m⁽³⁾ skały płonnej o łącznej masie 6 520 000 ton, posiadającej właściwości i skład pozwalający na uzyskanie przez jego przerób minimum 350 000 ton kruszywa dolomitowego oraz 170 000 ton piasku, łupka czarnego, łupka czerwonego i innych surowców, pozostały po wydobyciu kopalin ze złoża, znajdujący się na nieruchomości położonej przy ul. (...) w B., składającej się z działek (...), dla której Sąd Rejonowy w B. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...).

Postanowieniem z dnia 8 listopada 2011 r. , w sprawie o sygnaturze akt (...) wpisano do rejestru zastawów jako zastawnika (...) Spółkę z o.o. Wierzytelności, Spółkę (...) w K. jako zastawcę (...). z siedzibą w S. Jako przedmiot zastawu określono udział we współwłasności rzeczy ruchomej w postaci nakładu stanowiącego zwałowisko obejmujące łącznie 3 596 960 m⁽³⁾ o łącznej masie 6 520 000 ton, pozostały po wydobyciu kopalin ze złoża, znajdujący się na nieruchomości położonej przy ul. (...) w B., składającej się z działek o nr (...), dla której Sąd Rejonowy w B. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...).

Dnia 5 listopada 2012 r. pomiędzy (...) S.A. w K., jako zastawnikiem, a (...) z siedzibą w S., jako zastawcą, została zawarta umowa o ustanowienie zastawu rejestrowego. Przedmiotem zastawu uczyniono nakład stanowiący zwałowisko obejmujące łącznie 3 596 960 m⁽³⁾ skały płonnej o łącznej masie 6 520 000 ton, pozostałych po wydobyciu kopalin ze złoża znajdujących się na nieruchomości położonej w B. przy ul. (...) składającej się z działek o numerach: (...) na nieruchomości dla której Sąd Rejonowy w B. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...). Dnia 31 stycznia 2013 r. zawarto aneks nr (...) do umowy.

Postanowieniem z dnia 15 marca 2013 r., w sprawie o sygn. akt (...), wpisano do rejestru zastawów jako zastawnika (...) S.A. w K., jako zastawcę (...) z siedzibą w S. Jako cechę zastawu określono nakład stanowiący kruszywo odpadowe w postaci kamienia, łupka oraz piasku poflotacyjnego, pozostałe po wydobywaniu kopalin ze złoża, stanowiący rzecz występującą powszechnie w obrocie towarowym o łącznej objętości 5 257 972,02 m⁽³⁾, co stanowi w przybliżeniu 8 938 556 ton, stanowiący rzecz ruchomą, położony na nieruchomości przy ul. (...) w B. na działkach o numerach (...), dla której Sąd Rejonowy w B. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...), dla której Sąd Rejonowy w B. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...) i dla której Sąd Rejonowy w B. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...).

Dnia 26 marca 2013 r. została zawarta umowa ustanowienia zastawu rejestrowego z dnia 31 stycznia 2013 r. pomiędzy (...) S.A. Funduszem (...) z siedzibą w K., a (...) z siedzibą w S., w której określono wierzytelność na kwotę 1 499 499,99 zł, jako wynikającą z umowy pożyczki.

Postanowieniem z dnia 6 czerwca 2013 r. , w sprawie o sygn. akt (...), wpisano do rejestru zastawów jako zastawnika (...) S.A. Fundusz (...) w K., jako zastawcę (...) z siedzibą w S. Jako cechę zastawu określono nakład stanowiący kruszywo odpadowe w postaci kamienia, łupka oraz piasku poflotacyjnego, pozostałe po wydobywaniu kopalin ze złoża, stanowiący rzecz występującą powszechnie w obrocie towarowym o łącznej objętości 5 257 972,02 m⁽³⁾ w przybliżeniu 8 938 556 ton, położony na działkach o numerach (...) dla której Sąd Rejonowy w B. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...) dla której Sąd Rejonowy w B. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...) dla której Sąd Rejonowy w B. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...).

Postanowieniem z dnia 19 września 2013 r. , w sprawie o sygn. akt (...), wpisano do rejestru zastawów jako zastawnika (...) S.A. Fundusz (...) w K. jako zastawcę (...) z siedzibą w S. Jako cechę przedmiotu zastawu określono nakład

stanowiący kruszywo odpadowe w postaci kamienia, łupka oraz piasku poflotacyjnego pozostałe po wydobywaniu kopalin ze złoża, stanowiący rzecz występującą powszechnie w obrocie towarowym o łącznej objętości 5 257 972,02 m⁽²⁾ w przybliżeniu 8 938 556 ton, położonej na działkach o numerach (...), dla której Sąd Rejonowy w B. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...) dla której Sąd Rejonowy w B. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...) dla której Sąd Rejonowy w B. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...).

Sąd Okręgowy wskazał, iż stan faktyczny ustalił w zakresie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia w sprawie na podstawie dokumentów wyżej opisanych. Zauważył, iż powód nie wskazał świadków, których przesłuchania się domagał, pomimo sformułowania tego rodzaju ogólnego wniosku w pozwie. Z kolei kwestia konieczności przeprowadzenia dowodu z przesłuchania strony należała do zakresu swobodnej decyzji Sądu (art. 299 k.p.c., art. 302 k.p.c.), opartej na analizie zgromadzonego materiału dowodowego w zakresie jego spójności i zupełności. Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że dowód z przesłuchania strony nie ma charakteru obligatoryjnego w sprawach cywilnych, a jego przeprowadzenie konieczne jest wówczas, gdy nie ma możliwości przeprowadzenia innych dowodów, lub gdy brak jest dowodów. Nieprzesłuchanie strony może stanowić naruszenie art. 299 k.p.c. tylko wówczas, gdy mogło ono wpłynąć na wynik sprawy, rozumiany jako wyjaśnienie wszystkich istotnych i spornych okoliczności dotyczących stosunków prawnych pomiędzy stronami sporu, albo gdy dowód z przesłuchania strony był jedynym dowodem, którym dysponował sąd. Sąd pierwszej instancji stanął na stanowisku, że w rozpoznawanej sprawie okoliczności takie nie wystąpiły, gdyż zgromadzony w sprawie materiał dowodowy był wystarczający do wydania merytorycznego orzeczenia, co miało wynikać z poczynionych ustaleń faktycznych i dokonanej na ich podstawie analizy prawnej sprawy.

Sąd Okręgowy oddalił wniosek pozwanego Skarbu Państwa o dołączenie do akt sprawy akt postępowań egzekucyjnych toczących się przeciwko (...) sp. z o.o. w K., albowiem fakt prowadzenia postępowania egzekucyjnego przeciwko temu podmiotowi wynikał w sposób jednoznaczny z akt sprawy.

Przechodząc do rozważań prawnych Sąd Okręgowy na wstępie wskazał, że powód wystąpił z roszczeniem opartym o treść art. 841 § 1 k.p.c., który stanowi, że osoba trzecia może w drodze powództwa żądać zwolnienia zajętego przedmiotu od egzekucji, jeżeli skierowanie do niego egzekucji narusza jej prawa. Następnie wyjaśnił, iż podstawą powództwa opartego na powołanej normie prawnej, jest naruszenie prawa osoby trzeciej przez zajęcie określonego przedmiotu w toku egzekucji. Chodzi i o taką sytuację, gdy osoba trzecia ma na zajęтым przedmiocie ograniczone prawo rzeczowe, ustawa zaś nie nakazuje uwzględnić tego prawa w inny sposób w egzekucji (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 1992r., III CZP 5/92, OSNCP 1992, Nr 9, poz. 157). W razie skierowania egzekucji do rzeczy obciążonej zastawem, zastawnik jest osobą trzecią w rozumieniu art. 841 § 1 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2001r. V CKN 616/00, OSNC 2002, Nr 7 – 8, poz. 105). Natomiast zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz. U. z 1996r, Nr 149, poz. 703) do ustanowienia zastawu rejestrowego są wymagane umowa o ustanowienie tego zastawu (umowa zastawnicza) między osobą uprawnioną do rozporządzania przedmiotem zastawu (zastawcą), a wierzycielem (zastawnikiem) oraz wpis do rejestru zastawów.

Następnie Sąd Okręgowy wskazał, że jak wynika z materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, postanowieniem z dnia 19 września 2013 r., w sprawie o sygn. akt (...), wpisano do rejestru zastawów jako zastawnika (...) w K. w zakresie nakładu stanowiącego kruszywo odpadowe w postaci kamienia, łupka oraz piasku poflotacyjnego pozostałe po wydobywaniu kopalin ze złoża, stanowiącego rzecz występującą powszechnie w obrocie towarowym o łącznej objętości 5 257 972,02 m⁽³⁾ w przybliżeniu 8 938 556 ton, położonej na działkach o numerach (...), dla której Sąd Rejonowy w B. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...), dla której Sąd Rejonowy w B. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...). Sąd Okręgowy doszedł do wniosku, że jeżeli do ustanowienia zastawu rejestrowego wymagana była umowa o ustanowienie tego zastawu oraz wpis do rejestru zastawów, to z akt sprawy na podstawie materiału dowodowego wynika, że to nie prawo powoda zostało naruszone (i to niezależnie już od dalszych zagadnień związanych z roszczeniem wywodzonym na podstawie art. 841 § 1 k.p.c.). Sąd Okręgowy uznał, iż konkluzji tej nie zmienia fakt, że na umowach tych widnieje oprócz pieczętki firmowej

zastawnika również pieczętka innej osoby prawnej (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w K.. Za konieczne Sąd pierwszej instancji uznał wskazanie, że powód załączył (k. 412 – 413 akt) postanowienie o wykreśleniu zastawu z wniosku (...) w K., ale postanowienie to wydane zostało dnia 8 sierpnia 2013 r.

W dalszej części rozważań Sąd Okręgowy uznał za konieczne wskazanie, że jak wynika ze stanowiska powoda domaga się wyłączenia spod egzekucji całego nakładu znajdującego się na działkach przy ul. (...) w B., choć to niecały nakład objęty jest zastawem i przyznaje, że przedmiot objęty zastawem nie został fizycznie wydzielony, co powoduje brak podstaw do uwzględnienia żądania i z tego względu, że powód nie może domagać się uzyskania prawa większego od ewentualnie posiadanego. Sąd Okręgowy zauważył, że podstawą powództwa z 841 § 1 k.p.c. jest naruszenie prawa osoby trzeciej przez zajęcie, w toku egzekucji, określonego, zindywidualizowanego przedmiotu. Podsumowując swoje rozważania Sąd Okręgowy wskazał, iż brak było podstaw do uznania roszczenia powoda za wykazane i w konsekwencji uzasadnione, gdyż brak było podstaw do przyjęcia, że zajęcie dokonane dnia 9 grudnia 2013r. naruszyło prawo powoda. Z tych też względów za zbyteczną została uznana dalsza analiza argumentacji powoda i pozwanego w zakresie swoich stanowisk procesowych.

Dla porządku Sąd Okręgowy podniósł okoliczność znaną mu z urzędu, a mianowicie, że do Sądu Okręgowego w Katowicach został złożony pozew, oparty na tej samej podstawie faktycznej i prawnej, przez (...) w K.. Sprawę zarejestrowano pod sygnaturą akt II C 580/14 i w sprawie tej zarządzono zwrot pozwu, prawomocnym zarządzeniem z dnia 23 marca 2015r.

Wyrok w stosunku do pozwanej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (...) z siedzibą w K. jest zaoczny zgodnie z art. 339 § 1 k.p.c.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. i art. 99 k.p.c.

Wyrok Sądu Okręgowego został w całości zaskarżony przez powoda, który sformułował następujące zarzuty naruszenia prawa procesowego:

1) art. 235 k.p.c. w zw. z art. 299 k.p.c. w zw. z art. 217 k.p.c. przez niedopuszczenie dowodu z przesłuchania stron z ograniczeniem do przedstawiciela powoda, pomimo zawnioskowania tego środka dowodowego we właściwym czasie, przy czym przeprowadzenie go było zasadne w celu wyjaśnienia okoliczności w sprawie;

2) art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 229 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i błędne przyjęcie, iż prawo powoda nie zostało naruszone, w sytuacji, gdy powód wykazał fakt skutecznego ustanowienia zastawu na przedmiocie, którego wyłączenia spod egzekucji administracyjnej żądał, a okoliczność ta była bezsporna między stronami oraz błędne przyjęcie, że prawo własności nakładu skutecznie przeszło wraz z prawem do jego wydania na pozwaną spółkę, gdy brak jest dowodów na powyższą okoliczność;

3) art. 235 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c. przez nieuwzględnienie zawnioskowanych dowodów z zeznań świadków oraz z dokumentów znajdujących się w aktach egzekucyjnych prowadzonych na podstawie tytułów wykonawczych nr (...) oraz (...), oraz w aktach postępowania w przedmiocie wyłączenia spod egzekucji nakładu, prowadzonego do sygn.. akt (...);

a nadto:

4) art. 841 § 1 k.p.c. przez nieuprawnione przyjęcie, że prawa powoda nie zostały naruszone oraz że prawo własności nakładu skutecznie przeszło wraz z prawem do jego wydania na pozwaną spółkę, co uprawniało egzekucję administracyjną z nakładu.

W związku z postawionymi zarzutami apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie, co do istoty sprawy przez uwzględnienie powództwa i zasądzenie od pozwanych na rzecz powoda kosztów procesu.

Dodatkowo apelujący wniósł o przeprowadzenie na etapie postępowania odwoławczego dowodu z przesłuchania stron, ograniczając jego przeprowadzenie do strony powodowej „na okoliczności podane w pozwie”.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Przedmiotem rozpoznania w niniejszej sprawie było żądanie powodowej spółki wyłączenia spod egzekucji ruchomości szczegółowo opisanej w pozwie, która została zajęta w toku administracyjnego postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Urząd Skarbowy przeciwko pozwanej spółce, jako dłużnikowi egzekwowanemu. Powód wskazał dwie przyczyny, które w jego ocenie miały uzasadniać żądanie wyłączenia zajętego przedmiotu spod egzekucji. Podniósł mianowicie, iż prowadzona egzekucja (w toku której doszło do zajęcia przedmiotu) narusza jego prawa jako zastawnika, a po wtóre zarzucił, iż w istocie doszło do zajęcia przedmiotu nienależącego do dłużnika.

Podstawę żądania powoda stanowił art. 842 k.p.c. (w ogóle nie przywołany przez Sąd pierwszej instancji) w zw. z art. 841 k.p.c.. Zatem już na wstępie należy wskazać, iż przesłanki wynikające z art. 842 k.p.c. pozostały poza sferą ocen Sądu Okręgowego i żadne ustalenia w tym zakresie nie były czynione.

Ustalenia Sądu Okręgowego ograniczyły się do przytoczenia treści poszczególnych postanowień wydanych przez Sąd Rejestrowy w przedmiocie zastawów rejestrowych oraz wskazania faktu zawarcia dwóch umów zastawu, które następnie były aneksowane. Na podstawie tak dokonanych ustaleń Sąd pierwszej instancji doszedł do wniosku, iż powodowa spółka w ogóle nie jest uprawniona do domagania się zwolnienia zajętego przedmiotu spod egzekucji. Wniosek ten został poprzedzony stwierdzeniem, że „jeżeli do ustanowienia zastawu rejestrowego wymagana była umowa o ustanowienie tego zastawu oraz wpis do rejestru zastawów, to z akt sprawy na podstawie materiału dowodowego wynika, że to nie prawo powoda zostało naruszone”. Tymczasem nawet z fragmentarycznych ustaleń Sądu pierwszej instancji wynika, iż dnia 5 listopada 2012 r. pomiędzy (...) S.A. w K. (powód w tej sprawie), jako zastawnikiem, a (...) z siedzibą w S., jako zastawcą, została zawarta umowa o ustanowienie zastawu rejestrowego. Przedmiotem zastawu uczyniono nakład stanowiący zwałowisko obejmujące łącznie 3 596 960 m⁽³⁾ skały płonnej o łącznej masie 6 520 000 ton. Postanowieniem z dnia 15 marca 2013 r., w sprawie o sygn. akt (...) wpisano do rejestru zastawów jako zastawnika (...) S.A. w K., jako zastawcę (...) z siedzibą w S. Jako cechę zastawu określono nakład stanowiący kruszywo odpadowe w postaci kamienia, łupka oraz piasku poflotacyjnego, pozostałe po wydobywaniu kopalin ze złoża. Z zebranego materiału nie wynika, aby zawarta umowa zastawu przestała wiązać jej strony, ani aby doszło do wykreślenia zastawu z rejestru. Odmawiając powodowi legitymacji czynnej, Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy.

Jak słusznie wyjaśnił Sąd pierwszej instancji, podstawą powództwa ekscydencyjnego przewidzianego w art. 841 k.p.c. jest naruszenie prawa osoby trzeciej przez zajęcie określonego przedmiotu w toku egzekucji. W judykaturze utrwalony jest pogląd, że osobą trzecią w rozumieniu tego przepisu jest każda osoba (poza dłużnikiem egzekwowanym), której prawa zostały naruszone w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym na podstawie tytułu wykonawczego. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 listopada 2001 r., V CKN 616/00 wskazał, że w razie skierowania egzekucji do rzeczy obciążonej zastawem, zastawnik jest osobą trzecią w rozumieniu art. 841 § 1 k.p.c. Zastaw polega na obciążeniu rzeczy prawem, na mocy którego wierzyciel będzie mógł dochodzić zaspokojenia z rzeczy bez względu na to, czyją stała się własnością i z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi właściciela rzeczy. Skierowanie egzekucji do przedmiotu obciążonego zastawem ma ten skutek, że w razie sprzedaży zajętego przedmiotu nabywca stanie się właścicielem bez żadnych obciążeń (art. 879 k.p.c.). Oznacza to, że prawo zastawu wygaśnie, co w oczywisty sposób pozbawia zastawnika przysługującego mu uprawnienia. Tym niemniej każda sytuacja będzie wymagała starannego oraz indywidualnego rozważenia. Z jednej bowiem strony prawo zastawnika jest naruszone przez zajęcie przedmiotu zastawu wówczas, gdy zabezpieczona zastawem wierzytelność nie jest jeszcze w całości wymagalna (por. stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z dnia 18 lutego 2004 r., sygn. akt V CK 241/03, OSNC 2005/3/46, biul. SN 2004/7/9), ale z drugiej brak jest podstaw do przyjęcia, aby przedmiot zastawu rejestrowego był niejako "wyłączony z obrotu" i nie mógł stanowić przedmiotu egzekucji prowadzonej przez wierzycieli osobistych zastawcy. Trudno zaakceptować stanowisko, zgodnie z którym zastawnik miałby prawo do zachowania zastawu do

czasu wymagalności zabezpieczonej tym zastawem wierzytelności. Przyznanie takiego uprawnienia zastawnikowi rejestrowemu upodabniałoby zastaw rejestrowy do przewłaszczenia na zabezpieczenie i istocie zacierało granicę pomiędzy obiema formami zabezpieczenia wierzytelności.

Jak wskazano wyżej, Sąd pierwszej instancji odmawiając powodowi uprawnienia do domagania się udzielenia mu ochrony przez wyłączenie określonego przedmiotu spod egzekucji, w ogóle nie rozważał tych kwestii. Brak jest jakichkolwiek ustaleń odnoszących się do zabezpieczonej wierzytelności oraz czy zajęcie określonej ilości kruszywa faktycznie naruszy prawo zastawnika. Należy zauważyć, że w toku postępowania egzekucyjnego zajęto część kruszywa składowanego na hałdzie – w ilości 200.000 ton. Powód domaga się natomiast zwolnienia spod egzekucji całości nakładu w postaci określonego kruszywa znajdującego się na nieruchomościach opisanych w pozwie, którego ilość w znaczący sposób przewyższa zajętą część kruszywa. Równocześnie należy zwrócić uwagę, że chociaż zastaw został ustanowiony na nakładzie stanowiącym kruszywa odpadowe pozostałe po wydobyciu kopalin ze złoża o łącznej objętości 5.257.972,02 m³ (ok. 8.938.556 ton) o wartości 6.000.000 złotych, to najwyższa suma zabezpieczenia wynosi 600.000 złotych. Podniesione kwestie nie zostały jednak rozważone przez Sąd, podobnie jak podniesiony przez powoda zarzut, iż w toku postępowania egzekucyjnego nie tylko zajęto przedmiot zastawu, ale jednocześnie przedmiot nienależący do dłużnika egzekwowanego. Apelujący podtrzymuje swoje twierdzenia w tym zakresie i wdaje się w polemikę z ocenami przypisywanymi Sądowi Okręgowemu, które faktycznie nie zostały przez ten Sąd wyrażone, bowiem nie były one w ogóle przedmiotem jego analizy. Wobec tego trudno się odnieść do zarzutów apelującego, zwłaszcza że w sprawie brak jest ustaleń pozwalających na ocenę tych twierdzeń.

Wobec nierozpoznania istoty sprawy zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu w oparciu o art. 386 § 4 k.p.c., co skutkuje przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

W tym stanie rzeczy w istocie zbędne staje się odwołanie do podniesionych w apelacji zarzutów naruszenia prawa procesowego. Jedynie na marginesie można zwrócić uwagę na niekonsekwencję powoda, który zarzuca uchybienie w postaci nieprzeprowadzenia dowodu z przesłuchania strony powodowej, chociaż w pozwie domagał się przesłuchania reprezentanta pozwanej spółki. Zupełnie nieuzasadniony jest zarzut zaniechania przeprowadzenia dowodu z zeznań świadków zawnioskowanych w pozwie, skoro wnioski ten w ogóle nie został skonkretyzowany (brak danych świadków oraz okoliczności, na jakie mieliby być przesłuchani). Wobec uchylenia zaskarżonego wyroku nie było też potrzeby rozpoznawania wniosku dowodowego zgłoszonego w apelacji.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd pierwszej instancji przede wszystkim poczyni ustalenia na okoliczności istotne dla rozpoznania sprawy przy uwzględnieniu zakresu niezbędnych ustaleń, wynikającego z art. 842 k.p.c. w zw. z art. 841 § 1 k.p.c.. W tym celu Sąd przeprowadzi dowody mające wykazać okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia sprawy i jednocześnie sporne między stronami. Następnie dokona oceny prawnej tak poczynionych ustaleń i wyciągnie z nich wniosek prawny, czego wynikiem będzie wydanie orzeczenia stosownej treści. Dokonując oceny prawnej Sąd Okręgowy winien mieć na względzie przytoczone wyżej uwagi natury ogólnej. Jednocześnie wskazania wymaga, iż powód nie jest uprawniony do domagania się udzielenia ochrony innemu zastawnikowi przez wyłączenie przedmiotu spod egzekucji.

Uchylenie wyroku nastąpiło w oparciu o art. 386 § 4 k.p.c., a o kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto w oparciu o art. 108 § 2 k.p.c.

SSO Tomasz Tatarczyk SSA Ewa Jastrzębska SSA Anna Bohdziewicz